

กัณฑ์ที่ ๒๘ | โอวาทปาติโมกข์ปาฐก

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺทสฺสฯ (๓ ครั้ง)

อุทฺทิฏฺฐํ โข เตน ภควตา ชานตา ปสฺสตา อรหตา สมฺมาสมฺพุทฺเณ, โอวาทปาติโมกฺข์ ตีติ คาคาหิ

ขนฺตี ปรมํ ตโป ตีติกฺขา นิพฺพานํ ปรมํ วทฺนฺติ พุทฺธา

น หิ ปพฺพชิตฺโต ปรุปรปฺชาตี สมฺโณ โหติ ปรี วิทฺธฺยฺนฺโต

สพฺพปาปสฺส อกรรมํ กุสลสฺสุปรสมฺปทา

สจฺจิตฺตปรีโยทปานํ เอตํ พุทฺธาน สาสนํ

อนฺนูปวาโท อนฺนูปฆาโต ปาฏิโมกฺเข จ สํวโร

มตฺตญฺญตฺตา จ ภตฺตสฺมิ ปนฺตญฺจ สยนาสนํ

อธิจฺจิตฺเต จ อาตยโค เอตํ พุทฺธาน สาสนนฺติ

ณ บัดนี้ อาตมาภาพจักได้แสดงธรรมมิกถา เพราะวันนี้เป็นวันมาฆบูชา เป็นวันป็นณระระสีดีที่ ๑๕ คำ
แห่งปักข์ในมาฆมาศ ในวันมาฆะนี้ ในทางพระพุทธศาสนา ถือเป็นวันสำคัญ แม้ภิกษุ สามเณร
อุบาสก อุสาสิกา ก็ควรเอาใจใส่ในวันมาฆบูชา นี้ เป็นวันที่พระบรมศาสดาทรงวางหลักฐานของ
พระพุทธศาสนาให้มั่นคง ไว้ในสกลพุทธศาสนา ในวันมาฆบูชา อุบาสกเล่าก็พากันเอาใจใส่ ครั้ง
พุทธกาลบริษัททั้ง ๕ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุสาสิกา เอาใจใส่นัก เพราะเหตุว่าวันนี้เป็นวันที่พระบรม
ศาสดาให้หลักฐาน แก่พระสาวกซึ่งมาประชุมพร้อมกันในวันเดียวกัน พันสองร้อยห้าสิบบรูป (๑,๒๕๐)
พันสองร้อยห้าสิบบรูปไม่ได้นัดแนะกันเลย ต่างฝ่ายต่างมา ต่างฝ่ายต่างก็ไปเฝ้าพระศาสดา ต่างฝ่าย
ต่างคิดต่างคิดมาด้วยใจของตน ไม่ได้ชักชวนซึ่งกันและกันเลย มาพร้อมกันเข้า พระองค์เห็นว่ากาล
สมควรเช่นนั้น ควรที่จะ วางรากฐานพระพุทธศาสนาให้มั่นคงเอาไว้ พระองค์จึงได้ทรงแสดงโอวาท
ปาติโมกข์ขึ้น ในวันนั้น แต่ในบัดนี้ เราท่านทั้งหลาย ภิกษุ สามเณร อุบาสก อุสาสิกาเล่า เมื่อมาถึง
วันนี้เข้าก็ควรจะได้ฟังโอวาทอันนี้ตามวาระพระบาลีที่ยกขึ้นไว้ในเบื้องต้นว่า

ว่าโอวาทปาติโมกข์ โอวาทปาติโมกข์ ตีติ คาคาหิ โอวาทปาติโมกข์ แปลว่า โอวาทปาฏิโมกข์สุส ไม่ได้
แปลว่า ขสฺส โอวาทปาฏิโมกข์ โอวาทปาติโมกข์

เตน ภควาตา อันว่าพระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น ชานตา รู้แล้ว ปัสสตา เห็นแล้ว ไม่ใช่แสดง โดยอาการไม่เปิดเผย แสดงโดยเปิดเผย พระองค์ทรงรับสั่งว่ารู้แล้วเห็นแล้วนะ ไม่รู้ไม่เห็นไม่เอามา แสดง รู้แล้วเห็นแล้วไม่เคลือบคลาดละ

ชานตา รู้แล้ว

ปัสสตา เห็นแล้ว

อรหตา ท่านเอง ท่านรับสั่งว่าท่านเองเป็นผู้หมดกิเลส แต่ว่าพวกกันละคนภาษาแต่เราไม่รู้ เป็นผู้หมดกิเลส

สมุมาสมพุทฺเณ ท่านเป็นผู้ตรัสรู้แล้วเองโดยชอบๆ แสดงขึ้นแล้วแต่ ด้วยคาถาทั้งหลาย

อุทฺทิกฺกุโ ขิ ทรงแสดงขึ้นแล้วแต่ ทรงแสดงขึ้นแล้ว

ตีหิ คาถาหิ ด้วยคาถาทั้งหลาย๓ แสดงขึ้นแล้ว ๓ พระคาถา

ต่อแต่นี้จะแปลเป็นคาถา คาถาไป แล้วจะอธิบายเป็นลำดับไป ว่า

ขนฺตี ปรมํ ตโป ตีติกฺขา ความอดทน คือความอดใจ เป็นสัจธรรมอย่างยิ่ง

นิพฺพานํ ปรมํ วทฺนฺติ พุทฺธา พระพุทธเจ้าทั้งหลายไม่ใช่พระองค์นี้องค์เดียว

พระพุทธเจ้าทั้งหลายกล่าวนิพพานว่าเป็นเยี่ยม นิพพานนั้นเป็นเยี่ยมทีเดียว พระพุทธเจ้าทั้งหลายกล่าวว่านิพพานเป็นเยี่ยม

น หิ ปพพชิตี ปรูปฆาติ เป็นนักบวชไม่เข้าไปฆ่า ต้องเว้นจากการฆ่าไม่เข้าไปฆ่าเด็ดขาด
เชียว

สมโณ โหติ ปรั วิหฺรณฺณโต เป็นสมณะ เป็นสมณะก็สงบระงับ ไม่เบียดเบียนเป็นอันขาดเหมือนกัน
เป็นบรรพชิตไม่เข้าไปฆ่า เป็นสมณะไม่เบียดเบียน นี่ก็พระคาถาหนึ่ง

คาถาที่สองรองลำดับลงไป

สพฺพปาปสฺส อภรณํ ไม่ทำความชั่ว ด้วยกาย และวาจา ตลอดถึงใจ

กุสลสฺสฺสพฺพทา ยังกุศลธรรมให้ถึงพร้อม คือทำความดีให้มีขึ้น

สจิตฺตปริโยทปนํ ทำใจให้ผ่องใส

เอตํ พุทฺธาน สาสนํ นี่เป็นคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลายไม่ใช่ของค์เดียว

นี่เป็นคาถาที่สอง

คาถาที่สามตามลำดับลงไป

อนฺุปวาโท ไม่เข้าไปว่า

อนฺุปฆาตโต ไม่เข้าไปฆ่า

ปฏฺิโมกฺเข จ สํวโร สำรวมในพระ प्रतिโมกข์

มตฺตญฺุตา จ ภาตฺติสฺสุมิ รู้จักประมาณในภัก

ปนฺุตฺตญฺุจ สยนาสนํ เสนาสนะอันสงัด เป็นที่โปรดของพระบรมศาสดา

อธิจิตเต จ อโยโค ประกอบในอธิจิต อธิจิตนะ ประสงค์ ปฐมฌาน ทุตติยฌาน

ตติยฌาน จตุตถฌาน ที่เดียว

เอตํ พุทธาน สาสนนุติ นี้แหละคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย

นี้แสดงไว้แล้วนี่๓ พระคาถา แปล มคธภาษา เป็นสยามภาษา ต่อแต่นี้จะอธิบายเป็นลำดับไป นี้พระองค์ทรงรับสั่งด้วยพระองค์เอง ว่า

โหวาทปาติโมกข์ โหวาทปาฏิโมกโข โหวาทะ แปลว่า ตัว ปาฏิโมกโข แปลว่าธรรมเครื่องพ้น ธรรมเครื่องพ้นซึ่งเป็นโหวาทของพระบรมศาสดาเรียกว่า โหวาทปาติโมกข์ ธรรมเป็นเครื่องพ้นซึ่งเป็นโหวาทของพระบรมศาสดานี้เรียกว่าโหวาทปาติโมกข์ อันพระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น ผู้รู้แล้วเห็นแล้ว แต่ความรู้ความเห็นนี้แหละเราไม่เข้าใจนะ ท่านจะเห็นอย่างไร รู้อย่างไร ผิดกับเรา รู้ เครื่องรู้กล่าวให้ฟังได้ รู้แล้วเห็นแล้วรู้อย่างไร เครื่องรู้เราก็รู้เหมือนกันไม่เห็น เครื่องเห็นนะเราก็เห็นเหมือนกัน อย่างนี้ก็มี นี่ท่านทั้งรู้ทั้งเห็น

เราทั้งรู้ทั้งเห็นรู้อย่างไร?

เราเห็นด้วยตามนุษย์เราเห็นแหละ สิ่งทั้งหลายมนุษย์เราก็รู้ รู้เห็นด้วยตามนุษย์อย่างนี้แหละ อย่างนี้ก็รู้เห็นอีกชนิดหนึ่ง

รู้เห็นอีกชนิดหนึ่ง รู้เห็นอย่างนอนฝัน ฝันไปทำฝัน ไปทำหน้าที่ฝัน ไปทำหน้าที่ฝัน กายมนุษย์ละเอียดมันไปทำหน้าที่ฝันลงไป ทำหน้าที่ฝันไปเสร็จเรื่องละก็ ในเรื่องนั้นรู้เห็นมาตลอดเหมือนกัน เพราะไม่รู้ไม่เห็นเอามาเล่าให้ฟังไม่ได้ เพราะมันรู้เห็น แต่ว่าใครรู้เห็นใครรู้เห็นละ? อ้ายตามนุษย์นี้จะเห็นหรือ? อายใจมนุษย์นี้เรารู้หรือ? เปล่า ตามนุษย์นี้หลับ ใจมนุษย์ก็หลับ ไม่รู้ไม่เห็น ตามนุษย์ใจมนุษย์ไม่รู้ แต่ว่ากายมนุษย์ละเอียดที่นอนฝันออกไป อ้ายกายมนุษย์ละเอียดที่ไปเกิดมาเกิด เวลานอนฝันเข้าไปมันไปทำหน้าที่ฝันของมัน มันทั้งรู้ทั้งเห็นเหมือนกัน พอเวลาจะตื่นขึ้น อ้ายมนุษย์ที่มันหลับที่มันฝัน มันก็เอาเรื่องมารายงานกายมนุษย์หยาบนี้ กายมนุษย์หยาบนี้ พอรายงานเสร็จมันก็ตื่นขึ้น ตื่นขึ้นก็จำได้ จำได้ก็เล่าแทน เล่าแทนไต่กาย มนุษย์ละเอียดไป บางทีก็รัวๆ บางทีจำได้บ้างไม่ได้บ้างรัวๆไปเสีย

บางทีก็ชัดดี บางทีรั่วๆเพราะกายมนุษย์ละเอียดมารายงานให้ฟัง ก็จำเอามาไม่ได้รู้เองเห็นเอง แต่ว่ากายมนุษย์ละเอียดที่มันนอนฝันนะมันรู้เองเห็นเอง

แต่เรื่องนี้ผู้เทศน์นี้ได้ไต่สวนพุทธศาสนาชัดเจนแล้ว หลายชั้นจริงความรู้ความเห็น ไม่ใช่รู้เห็นแต่เพียงกายมนุษย์ใจมนุษย์นี้เท่านั้น รู้เห็นตากายมนุษย์ละเอียด ก็มีเห็นมีรู้อีกเหมือนกัน

ไม่ใช่มีรู้อีกเห็นกายมนุษย์ละเอียดเพียงเท่านั้น ฝันในฝันมีอีก กายทิพย์ยังมีเห็นมีรู้อีก

ไม่ใช่เท่านั้น กายทิพย์มีเห็นมีรู้อีกเหมือนกัน กายทิพย์ละเอียดก็มีเห็นมีรู้อีกเหมือนกัน แบบเดียวกันชัดกว่ากันอีก ละเอียดหนักเข้าไปชัดหนักเข้า ละเอียดหนักเข้าไปชัดหนักเข้า

ไม่ใช่เท่านั้น กายรูปพรหมที่อยู่ในพรหม๑๖ ชั้นนะ มีเห็นมีรู้อีกแบบเดียวกันมนุษย์นี้แหละ

ไม่ใช่เท่านั้น กายรูปพรหมละเอียดที่อยู่ในรูปพรหมนั้นแหละมีเห็นมีรู้อีกเหมือนกัน

สูงขึ้นไปกว่านั้น กายอรูปพรหมก็มีรู้อีกเห็นอีกเหมือนกัน

กายอรูปพรหมละเอียดก็มีรู้อีกเห็นเหมือนกัน เอ๊ะ ก็เป็นอรูปพรหมจะมีรู้อะไรอีกหรือ? อรูปพรหมไม่มีรูปไม่ใช่หรือ? เปล่า ก็มนุษย์มีถมไปไงละ อมนุษย์นะ นอกจากมนุษย์สัตว์เดรัจฉานก็มนุษย์เปรต อสุรกายก็มนุษย์ เทวดาชั้นฟ้าอมนุษย์ทั้งนั้นไม่ใช่มนุษย์ เป็นมนุษย์ก็มนุษย์นี่คนหนึ่ง ก็อรูปพรหมมันไม่ใช่รูปพรหม มันละเอียดกว่ารูปพรหม เขาเรียกว่าอรูปพรหม มันพ้นจากรูปพรหมไปเสียเรียกว่าอรูปพรหม

คือพระพุทธเจ้าท่านเองเป็นผู้รู้ ผู้เห็นด้วยวิธีอย่างไร? ต้องขึ้นไปอีก เลयरูปพรหมอรูปพรหมขึ้นไปก็มีกายธรรมรูปพระปฏิมากรเกิดดอกบัวตูม ใสเป็นกระจกคันฉ่อง ส่องเงาหน้าหย่อนกว่า ๕ วา สูงหย่อนกว่า ๕ วา

กายธรรม มีกายธรรมละเอียด กายธรรมละเอียด หน้าตัก ๕ วา สูง ๕ วา นั้นกายธรรมนั้นแหละ เป็นพระตถาคตเจ้าทีเดียว ที่พระองค์ทรงกล่าวกับพระวัคคลีว่า

วุกกลี ที วักกลีๆจงถอยออกไป

อิมั ปุติกายั ทสฺสนั จะมาดูใยร่างกายของตถาคตเป็นของเป็อยเนา

โย โข วุกกลี ธมฺมึ ปสฺสตี ไส มั ปสฺสตี ว่าสำแดงวักกลี ผู้ใดเห็นธรรมผู้นั้นเห็นเราคือตถาคต

ธมฺมกาโย อหิ อิติปิ เราตถาคตคือธรมกาย

ธรมกายเป็นตัวพระตถาคตเจ้าเขี้ยวณะ ธรมกายโคตรภู ธรมกายหยาบ-ธรมกายละเอียดโคตรภู
ธรมกายหยาบ-ธรมกายละเอียดโสดา ธรมกายหยาบ-ธรมกายละเอียดของพระสกทาคา
ธรมกายหยาบ-ธรมกายละเอียดพระอนาคา นั้นยัง ยังไม่ได้เป็นพระพุทธรเจ้า ขานตา ปสฺสตา
ธรมกายหยาบ-ธรมกายละเอียดของพระอรหัต นั้นแน่ พระตถาคตเจ้าพระองค์นี้แหละ ที่๑๐ นี้
แหละ นี้แหละที่ท่านทรงรับสั่งว่า อุกุทิกุฏฐุ โข เตน ภควาตา ขานตา ปสฺสตา อรหตา สมมาสม
พุทฺธเณ องค์นี้ๆเป็นผู้กล่าวโอวาทปาติโมกข์ ตีหิ คาถาหิ องค์นี้แหละเป็นผู้กล่าว องค์นี้แหละปฏิญาณ
ตนว่าเป็นผู้รู้ผู้เห็น นี้แหละผู้รู้เองเห็นเองแหละ ขานตา ฐุ ปสฺสตา เห็น เห็นด้วยตาธรมกาย ฐุด้วย
ญาณธรมกาย เห็นจริงรู้จริง ไม่ใช่คาดคะเนเล่นเดา เห็นจริงรู้จริง เมื่อเห็นจริงรู้จริง ถึงได้ทรงแสดง
ขึ้นโดยพระคาถา ๓ พระคาถา ดังพรรณนาต่อไปว่า

ขนฺตี ปรมั ตโป ตีติกฺขานึแหละจำไว้เถอะ หนฺิงก็จำไว้เถอะ ขายก็จำไว้เถอะ พระพุทธรเจ้าให้นิพพาน
ไว้ซัดๆทีเดียว ให้นิพพานไว้ซัดๆทีเดียว หนฺิงจะไปนิพพานก็ตั้งอยู่ในความอดทน ขายจะไปนิพพานก็
ตั้งอยู่ในความอดทน ถ้าไม่อดทนไปนิพพานไม่ได้ ต้องอดทนกันจริงๆ เห็นด้วยตาก็สักแต่ว่าเห็น
ได้ยินด้วยหูก็สักแต่ว่าได้ยิน ได้ทราบด้วยจมูกก็สักแต่ว่าทราบ ได้ทราบด้วยลิ้นก็สักแต่ว่าทราบ ได้
ทราบด้วยกายก็สักแต่ว่าทราบ ได้รู้แจ้งทางใจก็สักแต่ว่ารู้ จะไปเอาเป็นขึ้นเป็นอันใช้ไม่ได้ ก็สักแต่ว่า
ไปเท่านั้นแหละ มันจะเป็นอย่างไรก็ช่างมันเรื่องมัน ก่อนที่เราจะเกิดมา รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ
ธรมารมณั มันก็มีอยู่แล้ว กำลังจะเกิดมาปรากฏอยู่ในบัดนี้ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ธ
รมามณั เหล่านี้มันก็มีอยู่แล้ว เราจะตายไปเสียแล้ว รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ธรมารมณั เหล่า
นี้มันก็มีอยู่แล้วเราจะไปเป็นเจ้าของมันไม่ได้หรอก มันไม่ใช่ของใคร มันเป็นของกลางๆ ถ้าเราจะไป
เป็นเจ้าของของกลาง มันจะเป็นอย่างไร? เราจะต้องตระหนกละชิ ไอนี้เห็นสติวิกาลไปเสียแล้ว เราไป
ในทะเล นั่งเรือใบ เรือกล หรือเรือกลไฟใหญ่ก็ตาม พอไปถึงทะเลละก็ ดีอกดีใจหัวเราะรำเรง นี้ของ
ข้าๆ ไม่ใช่ของใคร ของข้าแท้ๆใครจะมายุ่งไม่ได้ ทะเลของข้า ไม่น? มันจะถือทะเลเอาเข้าแล้วเป็น

ของๆ มัน เราจะว่าไงละ อีกคนหนึ่งไม่เช่นนั้นเข้าไปในป่าใหญ่ๆ มันก็ยื่นหัวเราะเร่าเรียง ว่าไอ้ป่านี้ของ
ข้าๆ เอาละซีๆ จะว่าอย่างไรมัน ไอ้คนนี้อย่างไรไม่ว่า หากว่าหญิงเป็นอย่างไรไม่ว่า หากว่าชายเป็น
อย่างไรไม่ว่า สติมันถึงได้วิกาลไปแล้วละเจ้า นั่นแน่ เราจะหาว่ามันเข้านั้น เพราะทะเลเป็นของใคร
มันก็เป็นของกลาง ใครจะเอามันได้ ป่าก็เป็นกลางใครจะเอามันได้ มันไปในดินในอากาศ ไปพบอากาศ
สว่างๆ โอบๆ อากาศสว่างๆ เดินไปบนอากาศนี้อากาศของข้าของกู ใครจะมาอยู่ไม่ได้ มันก็ถ้อมมันมันคง
ทีเดียว เราก็จะเอาอีกแล้วไอ้ไม่ได้กาลละวิสัยจะต้องระวังกระโจนเครื่องบินเป็นระรอก นี่เราจะต้อง
ตกใจอย่างนี้ นี่ฉันใด เรามาถือเอารูปเป็นของๆ เราเป็นอย่างไรบ้าง เออไอ้รูปนี้ของข้า ของข้าละ เรา
จะเป็นอย่างไรบ้างนึกดูซิ รูปของข้ารูปใครละ? รูปสามภรรยารูปบุตรเล็กคาไม้ไซรูปใคร รูปถ้วยโถโอ
ชามมันอย่างนี้แหละ นี่ของข้าของข้า เอออ้ายนี่มันจะเป็นอย่างไรละ ใจคอมันจะเป็นอย่างไรแล้วหรือ
เราจะถามใจคอเป็นอย่างไรแล้วนี้ เพราะไม่รู้จักของกลาง ไปถือว่าของข้าไปเสียหมด นี่ไปยึดถือเอา
อย่างนี้ ยึดถืออย่างนี้ผิดหรือถูก ผิด ผิดจากขั้นดี ผิดจากความอดทน ขั้นดีไม่ใช่ประสงค์อย่างนั้น ชั้น
ดีอดทนจริงๆ อดทนและอดใจด้วยยินดีในรูป เสียง รักใคร่ในรูปเสียงให้ใจขาด ยินดีก็ยินดีไป รักก็รัก
ไป อดทนเฉยทำเป็นมีรู้ไม่ชี้เสีย ทำเป็นไม่เอาใจใส่เสียอย่างนั้นแหละ รูปก็อดทนเสีย เสียงก็อดทนเสีย
ยินดีในเสียง ยินดีในกลิ่นก็อดทนเสีย ยินดีในรูปก็อดทนเสีย ยินดีในสัมผัสก็อดทนเสีย ไม่ยุ่งกับมัน
หรือ ยินดีอารมณ์ที่เกิดกับใจก็ไม่ยุ่ง วางใจเป็นกลางหยุดเฉยยิ้มแฉ่งเขียว อย่างนี้ อย่างนี้คนมี
ปัญญาอย่างนี้คนเห็นถูก อย่างนี้คนทำถูก อย่างนี้คนมีขั้นดี อดทน นี่แหละอดทนอย่างนี้แหละใช้ได้
อดทนอย่างนี้แหละไม่ไปไหนละ ไปนิพพานตรงทีเดียว ถ้าอดทนได้อย่างนี้ไปนิพพานทีเดียว นิพพานน
เป็นอย่างไรละ? ครั้นจะแสดงให้กว้างออกไปกว่านี้เวลาไม่พอนะ มันน้อย จำกัดเวลาหน่อยเรื่องมาก

พระผู้มีพระภาคทรงรับสั่งว่า นิพพานัน ปรหม์ วทนต์ พุทธา แปลเป็นสยามภาษาว่า พระพุทธเจ้าทั้ง
หลายทรงรับสั่งว่านิพพานเป็นเยี่ยม เยี่ยมยังไร เยี่ยมกว่าทั้งหมด เราอยู่ในมนุษยโลกนี้ นี่มันก็เป็น
หญิงเป็นชายอยู่ในมนุษยโลกนี้ เดิมมันก็เป็นเด็ก แล้วก็แก่แปรมาเป็นลำดับ เป็นเด็ก ก็ยังเป็นเด็กอยู่
อย่างนี้แหละหนักเข้าก็เป็นหนุ่มเป็นสาว หนักเข้าก็เป็นคนมีเหย้ามีเรือน หนักเข้าก็เป็นคนแก่แปรไป
เป็นตาเป็นยายไปแล้วแปรไปอย่างนี้ นี่เราอยู่ในมนุษยโลกมันแปรไปอย่างนี้ มันไม่เที่ยง มันไม่ตรง
แล้วมันจะดีหรือไม่ดีอยู่ในมนุษยโลก? เยี่ยมหรือไม่เยี่ยม? เยี่ยมอะไร เยี่ยมป่าช้านะซี ประเดี๋ยวก็เผา
ประเดี๋ยวก็เผา กัน ประเดี๋ยวก็ผิงกัน เยี่ยมอะไรละ มันไม่เยี่ยม

เมื่อไม่เยี่ยม เข้าละคราวนี้ไม่อยู่แล้วในมนุษยโลก ไม่เยี่ยม เลยขึ้นไปกว่านี้อีก เลยไปไหน? จตุมหาราช
ไปเป็นเทวดาชั้นจตุมหาราช ไม่เข้าเท่าไร เทวดาชั้นจตุมหาราชไปอีกแล้วแบบเดียวกับมนุษยอีกแล้ว
ดับไปอีกแล้ว

เข้า ไม่เอาละ ไม่เยี่ยม จตุมหาราช ดาวดึงส์ ดุสิต นิมมานรดี ประนิมิตวสวัตดี แบบเดียวกันหมดไป
เอา พวกเหล่านี้ไม่เอาละ ยุ่งนักพวกชั้นกามภพนี้ ไปเสียรูปภพเถอะ ไปเป็นรูปพรหม พรหมปริสัชชา
พรหมบุโรหิตา มหาพรหมา ปรีตตภาเป็นชั้นๆ ขึ้นไป อัปมาณาภา อัสนรา ปรีตตสุภา อัปปามาร
สุภา อัปมาณสุภา สุภิกงหา เวทปผลา อัสญญัสตตา อวิหา อตปปา สุตัสสา สุตสสี อกนิฏฐา ๑๖
ชั้นที่เดียวไปเป็นพรหมเสีย ๑๖ ชั้น ชั้นใดชั้นหนึ่ง ก็แปรแบบเดียวกัน พอสิ้นอำนาจรูปมานแล้วก็ต้อง
ไปเกิดมาเกิดอีกไม่เที่ยงไม่แน่ๆ แปรผันทั้งนั้น

ไม่เกิดเป็นรูปพรหมเถอะ อากาसानัญญาตนะ วิญญาณัญญาตนะ อากัญญาตนะ เวนสัญญา
นาสัญญาตนะ พอถึงเวณสัญญานาสัญญา ก็บอกว่า ๘๔,๐๐๐ มหากัป นั้นแน่ ไปนอนอยู่เป็นสุข
สบาย ๘๔,๐๐๐ มหากัป ถึงสุขนอนขนาดนั้นก็ช่างเถอะ ถึงครบ ๘๔,๐๐๐ มหากัป รูปพรหม ไปอีก
อีกแล้ว ต้องเร่รอนไปอีกแล้ว ไม่เลิศไม่ประเสริฐพวกเหล่านี้ แปรผันเป็นอย่างนี้ ไม่เยี่ยม

เข้าคราวนี้ไปนิพพานกันนะ นิพพานอยู่ที่ไหนล่ะ? รู้จักไหมละภพ ๓ ที่เราอยู่? ที่เราอยู่นี้ภพ ๓ นี้เรา
อยู่นี้เรียกว่าชั้นมนุษย์

สูงขึ้นไปจากมนุษย์นี้ ๔๒,๐๐๐ โยชน์ ถึงชั้นจตุมหาราช

สูงขึ้นไปอีก ๔๒,๐๐๐ โยชน์ ถึงชั้นดาวดึงส์

อีก ๔๒,๐๐๐ โยชน์ ถึงชั้นดุสิต

อีก ๔๒,๐๐๐ โยชน์ ถึงชั้นนิมมานรดี

อีก ๔๒,๐๐๐ โยชน์ ถึงชั้นประนิมิตวสวัตดี

ขึ้นไปชั้นพรหม ๕,๕๐๘,๓๐๐ โยชน์โน้น พรหมปริสัชชา พรหมบุโรหิตา เท่าๆกันขึ้นไป จนกระทั่งอก
นิฏฐา ขึ้นไปเท่าๆกัน หรือว่าสูงขึ้นไปกว่านั้น หรือว่าต่ำลงไปกว่านั้น มนุษย์โลกนี้ ต่ำกว่ามนุษย์โลก
ลงไป นรกสัณชีพ กาศุตตะ สังฆาตะ โรจระ มหาโรจระ ตาปะ มหาตาปะ อเวจี ขอบภพข้างล่าง
เวณสัญญานาสัญญาตนะขอบภพเบื้องบน สูงเท่าไรกว้างเท่าไรก็ระยะเท่ากัน นี้เราเรียกว่าภพ๓

ถ้ารู้จักภพ ๓ เท่านี้แล้ว เราก็จะไปนิพพานกันละทีนี้ ไปนิพพานต้องสูงกว่านี้ นิพพานก็เท่ากับภพ๓นี้
แหละ ไม่โตกว่าภพ๓นี้ จะไปนิพพานละ ต้องเอาเชือกสักเส้นหนึ่งผูกเข้ากับขอบภพข้างบนโน้น ชั้น
เวณสัญญานาสัญญาตนะ นั้นนะ แล้วก็ปล่อยลงมาถึงอเวจีโน้นขอบภพข้างล่าง ก็เอาขอบภพ

ข้างล่าง ผูกไว้ พบเข้ามาอีกเที่ยวหนึ่งถึงแนวสัญญาณสัญญาณตนะ ขอบภาพข้างบน แล้วปล่อยลงมา อีกเที่ยวหนึ่งถึงขอบภาพข้างล่างอีก ถึงอเวจีอีก จะไปนิพพานแล้วนะ จับปลายเชือกนั้นเข้า ยึดขึ้นไป ยึดขึ้นไป จนกระทั่งสุดเชือกนั้นแหละ ถึงขอบล่างของนิพพานพอดีเขียว ถึงขอบล่างของนิพพานพอดี ที่เรียกว่า นิพพานมี ๒ อย่างนะ อายตน นิพพานอย่างหนึ่ง แล้วก็พระนิพพานอย่างหนึ่งให้รู้จักอย่างนี้ ถ้าไม่รู้จักละเอียดอย่างนี้เอาละเถียงกันปนปีละ อาตมยนิพพานนะที่อยู่ของพระพุทธเจ้าท่าน อายตนะเขาแปลว่าดึงดูด หรือแปลว่าบ่อเกิด อายตน แปลว่าดึงดูดหรือบ่อเกิด บ่อเกิดของตาดึงดูด รูป บ่อเกิดของหูดึงดูดเสียง บ่อเกิดของจมูกดึงดูดกลิ่น บ่อเกิดของลิ้นดึงดูดรส บ่อเกิดของกายดึงดูดสัมผัส บ่อเกิดของใจดึงดูดธรรมารมณ์มันดึงดูดอย่างนี้ อายตนภพมันดึงดูดเหมือนกัน กามภพดึงดูด พวกติดในกาม รูปภพดึงดูดพวกติดรูป ติดรูปแล้วต้องไปอยู่ชั้นนั้น อรูปภพดึงดูดพวกติดอรูป ไปติดไป อยู่ชั้นนั้น

ส่วนอายตนนิพพาน อายตนนิพพาน เป็นอายตนอีกอันหนึ่งสำหรับดึงดูดพระนิพพาน ถ้าใครทำใคร ปฏิบัติหมอดกิเลสเข้า เป็นมนุษย์ไปนิพพานไม่ได้ มีกิเลส เป็นกายทิพย์ไปไม่ได้ มีกิเลส เป็นกายทิพย์ ละเอียด กายรูปพรหม กายรูปพรหมละเอียด อรูปพรหม อรูปพรหมละเอียดไปไม่ได้ ยังติดอยู่ในกาม รูปพรหมทั้ง๑๖ ก็ไปไม่ได้ อรูปพรหมทั้ง๔ ก็ไปไม่ได้ยังติดอยู่ในอรูปฌาน ต้องหลุดหมด พอหลุดหมด แล้วก็ไปนิพพาน

ถ้าไปนิพพานมีธรรมกาย มีธรรมกายหน้าตักกว้าง ๒๐ วา สูง ๒๐ วา เกตุดอกบัวตูมใสเป็นกระจก ใส ยิ่งกว่ากระจกคั่นฉ่องส่องเงาหน้า แดกกายทำลายทำลายชั้นธัมม ปล่อยให้กาย ๑๖ เหล่านี้หมด กาย ธรรมของพระอรหันต์ กายธรรมของพระอรหันต์ละเอียดไปนิพพาน ไปนิพพานนี้มีวิธีจะไปอย่างไร? เออ มันจะยากง่ายอะไรมนุษย์นี้ยังยากกว่า ไปนะไปนิพพานนะ นึกอยู่กับใจก็แล้วกัน ใจก็คิดเอาเข้าไป นิพพาน พอนึกว่าไปนิพพานมันก็ถึงนิพพานแล้ว ไปง่ายอย่างนี้นี่นะ นั่นแหละนิพพานสูงแค่นั้น สูง เท่านั้นละก็ เท่ากับภพ๓ เท่ากันนั้นเรียกอายตนนิพพาน สำหรับดึงดูดพระนิพพานกายธรรมหน้าตัก ๒๐ วา สูง ๒๐ วา เกตุดอกบัวตูมใส ไปนิพพาน ไปนิพพานทีเดียว

พวกเราทั้งหมดต้องไปนิพพานเหมือนกันหมด แต่ว่าต่างกันตรงที่จะช้าหรือเร็วเท่านั้น ไม่เหลือเลยสัก คนเดียว ที่แก่ๆ แล้วก็ไปนิพพานหมด ปฏิบัติถูกส่วนนะ ถ้าไม่ถูกส่วนช้าหนักไม่ไปเหมือนกัน แต่ว่าถึง นานๆ หนักเข้าๆ มันก็ไป มันไม่หลุดไม่พันหรือต้องไปนิพพานทั้งหมดนี้แหละ ไม่หลงเหลือทีเดียว ถ้าจะพูดเรื่องไปนิพพานทั้งหมดนะ ดูๆมันจะเหลือวิสัย ไช้คนเกรเกเสทำมันจะไปไม่ได้ ขาดหนึ่งมัน เกรเกเสขาดหนึ่งมันลามก ไช้ขาดต่อๆไปมันจะดีขึ้นมังชิ มันก็คงมีบุญบ้างชชาติใดชาติหนึ่ง ถ้ามีบุญ ก็ไปได้อย่างพวกเรานี้จะเป็นกษัตริย์มานับชาติไม่ถ้วนแล้วก็มีคนหนึ่งๆ เป็นบ่าวเป็นทาสเขานับชาติไม่

ถั่วมาแล้วก็มีคนหนึ่งๆ เกรมานับหนไม่ถั่วก็มีเหมือนกัน ดินับหนไม่ถั่วแล้วก็มีเหมือนกัน แต่ว่า
ลงท้ายมันก็ปนเปกันไปอย่างนี้ ตูร์ตดูเหร่เป็นอย่างนี้เพราะอะไรละ เพราะเหตุฉะนี้แหละไม่เยี่ยม ภพ
เหล่านี้ไม่เยี่ยม อยู่ไม่ตลอด

พอไปถึงนิพพานแล้ว ไม่เกิด ไม่แก่ ไม่เจ็บ ไม่ตาย เป็นอย่างใดก็เป็นอย่างนั้น สวयพนักงานหนัก
สะอาดหนักขึ้นไป คงที่ทีเดียว ตาทิโน คงที่ ตาทิโน คงที่ทีเดียว เมื่อคงที่เช่นนี้แหละท่านถึงเรียกว่า
นิพพาน ปรมิ วทนต์ พุทธา พระพุทธเจ้าทั้งหลายกล่าวนิพพานว่าเป็นเยี่ยม เยี่ยมจริงๆ ด้วย นี้ข้อ
ที่๒ของ โอวาทปาติโมกข์

ข้อที่สาม

น หิ ปพพชิต ปรูปมาตี เป็นนักบวชไม่ฆ่าสัตว์เด็ดขาดเขียว ถ้าฆ่าสัตว์เป็นนักบวชไม่ได้ ถ้าพระเป็น
อาบัติ ถ้าเณรศีลขาด ฆ่าสัตว์เข้า เป็นเณรไม่ได้

หากว่าเป็นเณรไปฆ่าสัตว์เข้า จะเป็นไง? ฆ่าเรือด ฆ่ายุง ฆ่าเลน ฆ่าไรเข้า มันก็มีแต่เปลือกนอกกะชี
ตัวเณรหายไปเสียแล้วเหลือคนนั้นคนนี่ไปแล้ว เหลือเปลือกนอก ตัวหนีไปเสียแล้ว ตัวเณรหายไปเสีย
แล้วตัวหนีไปแล้ว ตัวหนีไปเหมือนอะไร? เหมือนต้นโพธิ์ที่ตายลงไปแล้ว แต่ว่าไ้ต้นตำลึงมันงามไปถึง
ต้นโพธิ์มันก็ขึ้นตามต้นโพธิ์ตลอดไป เป็นใบตำลึงทั้งต้น ใบตำลึงทั้งต้น เถาตำลึงทั้งต้น ไ้ต้นโพธิ์ตาย
เสียแล้ว เถาตำลึงมันพันอยู่ เราไปดูๆ แล้วไ้ต้นโพธิ์ ที่ไหนได้ ไปดูใกล้ๆ เข้า ไ้ต้นมันเถาตำลึงทั้ง
นั้นนี้ ต้นโพธิ์ตายเสียแล้วหรือนี่ นั่นแหละสามเณร ไปเพี้ยงพล้าไปบีเรือด บียุง บีไรเข้า เอาแล้ว ศีล
ไปหมดแล้ว เณรหายไปเสียแล้ว เหลือแต่เจ้านั้นเจ้านี่ไปแล้วละ ไปหมด นี่มันเป็นอย่างนี้ เมื่อรู้ว่า
เพราะฉะนั้นเป็นนักบวชไม่ได้ ต้องเลิกจากการฆ่าสัตว์เด็ดขาดเขียว

ถ้าเป็นคนรักษาศีล๘ ละ ถ้าไปฆ่าเรือด ฆ่ายุง ฆ่าไร ฆ่าสัตว์เข้าอีกนั่นแหละ ไม่มีแล้วนุ่งขาวก็ขาว
เล่ๆ อย่างนั้นเองไม่มีศีล๘แล้ว เท่ากับคนไม่นุ่งขาวแล้ว เท่ากับคนไม่นุ่งขาวเท่ากับคนไม่โกนหัวแล้ว
หากว่าจะมีก็ ศีล๘ หรือเพี้ยงพล้าแล้วศีล๘ ก็ไม่มีเสียอีก

หรือคนรักษาศีล๕ ก็เข้าไปฆ่าสัตว์เข้า หรือลักทรัพย์สมบัติเข้า ล้วงประเวณีเข้า หรือว่าไปพูดปดเข้า
เสพสุราเข้า หมดอีก ศีลหมดอีกข้อใดข้อหนึ่ง เพราะฉะนั้น เป็นนักบวชนะ แต่ว่านี่ท่านจำเพาะแต่
นักบวชนะ จะบวชเป็นพระป็นเณร เป็นอุบาสก อุบาสิกา นุ่งขาวห่มขาวก็ตามเถอะ แต่ว่าถ้าฆ่าตัว
เป็นให้จำตายแล้วละก็ศีลไม่มีแล้วหนา ศีลหายหมด แต่ว่าศีล๘นะจำเป็นอยู่ เป็นธรรมประจำก็มี เป็น

นามังคะก็มี เหมือนสามเนตรศีล๕ เบื้องต้น เป็นนามังคะละ ต้องเข้าแล้วศีลขาดหมด ถ้าว่าไปต้อง
ตอนปลายละ เป็นหญิงเป็นช้ไปเอาข้างหลามเข้า กระบอก๒ กระบอกเป็นช้ไปเข้า บริเวณอาหารใน
เวลาวิกาล ถ้าบริเวณอาหารในเวลาวิกาลก็เป็นนามังคะ นามังคะก็ต้องทำโทษ ไปปฏิบัติวัตรธาก
ไปกวาดพื้นอุโอสถหรือไปกวาดพื้นพระเจดีย์ หรือไปแก้ไขริบชำระสะสางที่เสียให้สะอาดในที่บริเวณ
พระเจดีย์ หรือในที่รูปพระปฏิมากรก็ช่างเถอะ หรือในเขตวัดก็ตาม หรือจะไปทำอะไรก็ตามเถอะ แต่ว่า
เป็นปฏิบัติหน้าที่ของในทางพุทธกิจในทางพระพุทธศาสนา ปฏิบัติรูปพระปฏิมากร หรือปฏิบัติพระ
เจดีย์ วิหาร อันหนึ่งอันใดทำให้สะอาด นั้นละก็เป็นพรหมจรรย์ กราบไหว้เสียไม่ลุล่วงต่อไป ปฏิญาณ
ตนเสียเท่านั้นศีลจะบริสุทธิ์ได้ เขาเรียกว่าพรหมจรรย์ พระนั้นไม่มี พระไปทำเข้าเช่นนั้นพระต้องแสดง
อาบัติ เพราะอุกบาติต้องแสดงอาบัติ นิสสัคคีย์ ปาจิตตีย์ ปาฏิเทสนีย์ เหล่านี้ต้องไปแสดงอาบัติ
แสดงอาบัตินั้นกลับบริสุทธิ์ได้ เพราะฉะนั้นถ้าเป็นนักบวชแล้ว ยังฆ่าสัตว์อยู่ใช้ไม่ได้ การฆ่าสัตว์นะไม่ใช่
ฆ่าทีเดียวตาย ทำลำบากยากแค้นด้วยวิธีใดหรือทำทีเดียวตายก็ได้ชื่อว่าฆ่าสัตว์อยู่เหมือนกัน หรือทำ
ทรมานประการใดประการหนึ่ง จนกระทั่งถึงตายก็เรียกว่าฆ่าสัตว์ ถ้าถึงตายก็เรียกว่าฆ่าสัตว์ ถ้าไม่ถึง
ตายก็ไม่เรียกว่าสัตว์ ต้องถึงตาย นี้ ปรุฆาติสมณ

น หิ ปพพชิต ปรุฆาติ ไม่ฆ่าสัตว์เด็ดขาดทีเดียวได้ชื่อว่าเป็นนักบวชถึงจะนับว่าเป็นนักบวชได้

สมณ โหติ ปร วิหฺยูณฺโต ชื่อว่าเป็นสมณะละก็ ไม่เบียดเบียน สมณ โหติ ปร วิหฺยูณฺโต ชื่อว่า
เป็นสมณะละก็ไม่เบียดเบียนทีเดียว วิธีเบียดเบียนเป็นอย่างไร? เบียดเบียนด้วยกายบ้าง เบียดเบียนด้วย
วาจาบ้าง เบียดเบียนด้วยใจบ้าง ใ้เบียดเบียนนี้มันกว้างออกไป

เบียดเบียนด้วยกาย เบียดเบียนอย่างไรล่ะ? นั่งใกล้รุกเข้าไปมั่ง นั่งใกล้ๆ รุกเข้าไปมั่ง นั่งรุกเข้าไปให้เจ้า
รำคาญ นอนรุกเข้าบ้างให้เจ้ารำคาญอย่างนี้แหละ อย่างนี้เขารำคาญด้วยประการ ก็ได้ชื่อว่า
เบียดเบียนเขาด้วยประการนั้น หรือทำนารุกที่นาเข้าบ้าง ทำสวนรุกที่สวนเขาบ้าง ทำไร่รุกไร่บ้าง
ปลูกบ้านปลูกเรือนรุกที่รุกทางกันเหล่านี้ เบียดเบียนกันทั้งนั้นเหล่านี้ หรือไม่เช่นนั้นๆ อยู่ใกล้เคียงกัน
อยากให้เค้าไปซะ เอาของโสโครกใส่เข้าไปในบ้าน เหล่านี้เบียดเบียนทั้งนั้น ทำให้เขาเดือดร้อนด้วย
กาย จะทำวิธีอะไรก็ทำไปเถอะ ได้ชื่อว่าเบียดเบียนด้วยกาย

จะพูดสิ่งใดด้วยวาจาใช้เหล็กแหลมอยู่ข้างใน....เอาเสียงเอาปากนั้นทิ่มแทง เอาเสียงนั้น เอาปากนั้น
แทง แทงเขา แล้วก็พูดเสียดแทงเขา พูดเสียดแทงเขาพูดกระทบกระเทือนเขา พูดเปรียบเปรยเขา
ต่างๆ นานา ให้เขาเดือดร้อนใจแหละ ก็ได้ชื่อว่าเบียดเบียนเขาๆเบียดเบียนเขาเป็นสมณไม่ได้ ใช้ไม่ได้
ไม่เบียดเบียน

หรือทางใจคิดเบียดเบียน คิดเบียดเบียนเขาด้วยประการใดประการหนึ่ง มากมายละคิดเบียดเบียนนะ คิดเบียดเบียนมากมายนัก เหลือประมาณทีเดียว ให้เขาเดือดร้อนด้วยประการใดประการหนึ่ง จะคิดอย่างหนึ่งอย่างใดก็คิดไปเถอะ ลงท้ายเบียดเบียนเขาด้วยใจ เบียดเบียนเขาด้วยกาย เบียดเบียนเขาด้วยวาจาเหล่านี้ เป็นสมณะไม่ได้ ไม่ควรเป็นสมณะทีเดียว ไม่ชื่อว่าเป็นสมณะทีเดียว สมณะเขาแปลว่าผู้สงบ สมณะในทางพระพุทธศาสนา.....มีอินทรียังสงบระงับแล้ว ...ใจก็สงบ...ถึงแล้วซึ่งความสงบทั้งกายและใจ นี่แหละเป็นสมณะเป็นสมณะขึ้นชื่อว่าเป็นสมณะ พระองค์ทรงรับสั่งกับพระราหุล เปิดอกเชียว เรื่องนี้เรื่องเบียดเบียนนะ ไม่ให้เบียดเบียน พระราหุล ถ้าจะทำสิ่งใดด้วยกาย ให้เอาปัญญาเข้าสอดส่องตรองเสียก่อนนะ ถ้าว่าร้อนเราแล้วอย่าทำ ร้อนเขาอย่าทำ ร้อนทั้งเขาทั้งเราอย่าทำ ถ้าไม่ร้อนแล้วก็ทำเถิด ท่านจะคิดสิ่งใด จะพูดสิ่งใดด้วยวาจา ต้องเอาปัญญาเข้าสอดส่องตรองเสียก่อนนะ ถ้าว่าร้อนเราอย่าพูด ร้อนเขาอย่าพูด ร้อนทั้งเราทั้งเขาอย่าพูด ถ้าว่าไม่ร้อนก็พูดเถิด ท่านจะคิดสิ่งใดทางใจ ถ้าร้อนเราอย่าคิด ร้อนเขาอย่าคิด ร้อนทั้งเราทั้งเขาอย่าคิด ถ้าไม่ร้อนก็คิดเถิด อย่างนี้สอนอย่างลูกทีเดียว สอนอย่างเปิดอกทีเดียวนี่พระบรมนายกแม้จะเสร็จดับขันธปรินิพพานไปแล้ว วางหลักฐานไว้เช่นนี้ เราอยากเป็นลูกพระตถาคตเจ้าแล้วละก็ ต้องเดินแบบอย่างนี้ ทั้งกายทั้งวาจาทั้งใจ อย่างนี้ไม่ให้เบียดเบียนใครผู้ใดผู้หนึ่งให้บริสุทธิตัวเดียวทั้งกาย ทั้งวาจา ทั้งใจ นี่แหละเป็นลูกของพระตถาคตเจ้าทีเดียว ให้แน่นอนอย่างนี้นะ นี่เรียกว่า สมโณ โหติ ปรี วิหฺรฺยณฺโณ ๔ ข้อ จบพระคาถาดับ

คาถาที่สองรองลงไปลำดับ ก็อีกนั่นแหละ

สพฺพปาปสฺสจฺจ อกรรมิ ไม่ทำชั่วด้วยกายด้วยวาจาตลอดถึงใจนี้เป็นพระวินัยปิฎกเชียวหนา

กุสลสฺสอุปสมฺมปทา ยังกุสลให้ถึงพร้อม ทำความดีให้มีขึ้นด้วยกาย ด้วยวาจา ตลอดถึงใจนี้เป็นพระสูตรต้นตปิฎกทีเดียว

สจฺจิจฺจปรีโยทปนํ ทำใจของตนให้ใส นี่ปรมัตตปิฎกทีเดียว

วินัยปิฎกก็คือศีล สูตรต้นตปิฎกก็คือสมาธิ ปรมัตตปิฎกก็คือปัญญา จะกว้างขวางออกไปเท่าไรไม่ว่าที่เรียกว่า พระวินัยปิฎกนะต้องอยู่ในศีล๕ คัมภีร์ มหาวิภังค์ ภิกขุณีวิภังค์ มหาวัคค์ จุลวัคค์ บริวารอยู่ ในศีลอันเดียวอันนั่นแหละ บริสุทธีกาย บริสุทธิใจ ไม่มีร่องเสียแล้ว อยู่ใน๕คัมภีร์นี้หมด

กุศลสุสุปสมุพทา ทำกุศลให้ถึงพร้อมๆหรือทำความดีให้มีพร้อมนั้น นี้มากน้อยเท่าไรก็ช่าง อยู่ในพระ
สุดตันตปิฎก สุดตันตปิฎก มี๕คัมภีร์ สุดตันตปิฎก มี๕คัมภีร์ ทีฆนิกาย มัชฌิมนิกาย สังยุตตนิกาย
อังคุตตรนิกาย ขุททกนิกาย ๕คัมภีร์ ก็อยู่ในความบริสุทธิ์ใจ อยู่ในใจหยุดใจนิ่ง ใจเป็นสมาธินั้นแหละ
๕คัมภีร์ทีเดียว

ส่วนปรมัตถปิฎก สจิตตปริโยทปนํ เมื่อใจของตนให้สงบใสแล้ว ไม่มีราคะขุ่นมัวให้อยู่ในใจใสเสมอไปนั้น
ปรมัตถปิฎก ยกเป็น ๘คัมภีร์ สังคณี วังคิ ธาตุกถา ปุคคลบัญญัติ กถาวัตถุ ยมก ๗คัมภีร์ มหาปิฎ
ฐานเป็นที่สุด ในสุดตันตปิฎก วินัยปิฎก ปรมัตถปิฎก นี้ ยกเป็นศีล สมาธิ ปัญญา ยกเป็นตัวพระพุท
ศาสนาที่ปรากฏในบัดนี้ ถ้าจัดเป็นพระธรรมชั้นถึง ๘๔,๐๐๐ พระธรรมชั้นนี้ ถ้าจัดเป็นปิฎกไปถึง
๗ปิฎก วินัยปิฎก สุดตันตปิฎก ปรมัตถปิฎก ยกเป็นตัวแก่นอนนี้แล้วอยู่กับใจของตัวเอง อยู่ใน
ดวงธรรมที่ทำให้เป็นกายมนุษย์นั้นแหละ เป็นศีล สมาธิ ปัญญานั้นเอง

วัดปากน้ำสอนให้เดินในศีล สมาธิ ปัญญา นี้เสมอ ไม่ได้ไปทางอื่นเลย เมื่อเดินไปในดวงธรรมที่ทำให้
เป็นกายมนุษย์แล้ว ก็เข้าถึงกายมนุษย์ละเอียด เข้าไปในทาง ศีล สมาธิ ปัญญา เมื่อเข้าไปถึงกาย
ทิพย์ ต้องเข้าไปในดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะไป ถ้าเข้าไปในกายทิพย์ละเอียด
ก็ต้องเดินไปในดวงศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ วิมุตติญาณทัสสนะ ของกายทิพย์หยาบเข้าถึงกายทิพย์
ละเอียดเมื่อเข้าไปถึงกายอรุปรหม ก็แบบเดียวกัน เดินไปอย่างนี้ นี้ไม่ได้เคลื่อนคลาดละ นี้ได้ชื่อว่า
ในบาทพระคาถาที่๒ รับรองว่า พระองค์ทรงรับสั่งว่า ศีล สมาธิ ปัญญา ย่อย่นสกลพุทธศาสนา สพุพ
ปาปสุส อกรรมกุศลสุสุปสมุพทา สจิตตปริโยทปนํ เอตํ พุทธานุสาสนํ ดังนี้ นี้เป็นคาถาที่๓ คาถาที่๒
คาถาที่๓ เห็นจะหมดเนื้อความเสียแล้วเวลาไม่พอ ต้องย่อย่อพอสมควรแต่เวลา

ด้วยอำนาจความสัจจวาจา ที่ได้อ้างธรรมเทศนา ในโอวาทปาติโมกข์คาถา ตามวาระพระบาลีคือ
ความเป็นสยามภาษา ตามมตยาธิบายพอสมควรแต่เวลา วรณญ์ สรณํ นตฺถิ สงฺอื่นมิใช่ที่พึ่งที่
ประเสริฐของเราท่านทั้งหลาย สรณํ เม รตนตฺตยํ พระรัตนตย์เป็นที่พึ่งอันประเสริฐของเราท่านทั้ง
หลาย เอเตน สจฺจวชฺเชน ด้วยอำนาจความสัตย์ที่ได้อ้างธรรมปฏิบัติตั้งแต่ต้นจนอวสานนี้ ขอความสุข
สวัสดี จงเกิดมีแก่ท่านทั้งหลาย บรรดามาสมิสรในสถานที่นี้ทุกถ้วนหน้า อาตมาภาพชี้แจงแสดงมา
พอสมควรแต่เวลาสมมติว่ายุติธรรมธรรมิกถาโดยอรรถนิยามความเพียงเท่านี้ เหว่ ก็มีด้วยประการฉะนี้